

International Journal of Original Educational Research

*Research Article*

E-ISSN: 3023-4778

## SINIF ÖĞRETMENLERİNİN ÇOCUK HAKLARI KONUSUNDAKİ GÖRÜŞLERİ

**Ferhat ULU**

[gokturkcagdasulu@gmail.com](mailto:gokturkcagdasulu@gmail.com)

Milli Eğitim Bakanlığı

**Faruk MERSİN**

[mersinfaruk@gmail.com](mailto:mersinfaruk@gmail.com)

Milli Eğitim Bakanlığı

**Erhan GENÇ**

[erhangenc3344@gmail.com](mailto:erhangenc3344@gmail.com)

Milli Eğitim Bakanlığı

**Hakan GÜNDÜZ**

[hakangunduz33@hotmail.com](mailto:hakangunduz33@hotmail.com)

Milli Eğitim Bakanlığı

*Atf:* Ulu, F., Mersin, F., Genç, E., ve Gündüz, H. (2024). Sınıf öğretmenlerinin çocuk hakları konusundaki görüşleri. *International Journal Of Original Educational Research*. 2(4), 1-17.

## **Özet**

Bu araştırma, sınıf öğretmenlerinin çocuk hakları konusundaki görüşlerini belirlemeyi amaçlamaktadır. Çocuk hakları, her çocuğun mutlu, sağlıklı ve güvenli bir hayat sürdürebilmesi için temel bir gerekliliktir. Eğitime erişimden sağlığa, oyun oynama hakkından ifade özgürlüğüne kadar geniş bir yelpazeyi kapsar. Bu hakların korunması, geleceğin bilinçli ve duyarlı bireylerini yetiştirmek için atılacak en önemli adımdır. Burada sınıf öğretmenlerine çok fazla görev düşmektedir. Bu çalışmada veri toplamak amacıyla nitel bir yöntem kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 10 sınıf öğretmeni oluşturmuştur. Araştırmada sınıf öğretmenlerinin çocuk hakları konusunda çok fazla bilgiye sahip olmadıkları, çocuk haklarının geliştirilmesi ve genişletilmesi gerektiği, çocuk hakları sayesinde çocukların daha iyi bir çocukluk geçirebilecekleri gibi sonuçlara ulaşılmıştır.

**Anahtar Kelimeler:** Sınıf öğretmeni, çocuk hakları, yasalar.

## **Classroom Teachers' Views on Children's Rights**

### **Abstract**

This research aims to determine the opinions of classroom teachers on children's rights. Children's rights are a basic requirement for every child to live a happy, healthy and safe life. It covers a wide range from access to education to health, from the right to play to freedom of expression. Protecting these rights is the most important step to be taken to raise conscious and sensitive individuals of the future. Classroom teachers have a lot of responsibilities here. A qualitative method was used to collect data in this research. The study group consisted of 10 classroom teachers. The research concluded that classroom teachers did not have much knowledge about children's rights, that children's rights should be developed and expanded, that children can have a better childhood thanks to children's rights, etc.

**Key Words:** Classroom teacher, children's rights, laws.

## **Giriş**

Kanunlar, insanların birbirleriyle ve devletle olan ilişkilerini düzenleyen en büyük güçtür. Bu sayede insanlar, haklarının korunacağına dair güvence hissederler. Kanunlar, güçlü olanların zayıf olanların haklarını ihlal etmesinin önüne geçer. Ancak çocuklar, haklarını bilmedikleri ve savunamadıkları için, devletin bu hakları koruması ve kollaması gerekmektedir. Erbay (2013), Kızıllırmak (2015) ve Yurtsever (2009) çocuk hakları felsefesinin, çocuğun yüksek yararının sağlanması, yaşama ve gelişme hakları, ayrımcılığın önlenmesi ve çocuğun görüşlerinin dikkate alınması gibi ilkeleri benimsediğini belirtmişlerdir. Ayrıca, eğitimde fırsat eşitliği, kültürel farklılıklara saygı ve çok kültürlü eğitim, çocuk haklarının temel ilkelerindedir.

Çocuğun okul döneminde karşılaştığı sınıf öğretmeni, çocuğun çoğunlukla öğretmen algısının ilk basamağını oluşturur. Eğitim sürecine adım attığında yaşadığı inanç ve heyecan, ileriki eğitim hayatında karşılaşacağı zorlukları aşmasında büyük rol oynar. Bu nedenle, okul öncesi

öğretmenlerin kişisel ve mesleki açıdan donanımlı olmaları son derece önemlidir (Güler, 2022). Çocuk, fiziksel, duygusal ve sosyal açıdan henüz erginliğe ve olgunluğa ulaşmamış birey olarak tanımlanır. Biyolojik olarak, çocuk ergenlik döneminden önceki birey olarak kabul edilir. Ergenlik öncesi dönemde, çocuk ebeveynine bağımlı biri olarak görülür. Bu dönemde çocuk genellikle bağımsız bir kişilik yapısına sahip birey olarak kabul edilmez (Fazlıoğlu, 2007).

İnsan haklarının ortaya çıkışı ve gelişim süreci, birey ve insanı en büyük değer olarak ön plana çıkarmıştır. Bu dönemin önemli bir başarısı, bireylerin kendi hak ve sorumluluklarının farkında olması ve kendilerini ifade edebilme yeteneğine sahip olmalarıdır. Ancak, bu evrensel gelişmeden bazı insanların haberdar olmaması veya bu özelliklere sahip olmamaları, onların toplum ve dünya ile etkileşimlerini zorlaştırmaktadır. Günümüzde insan hakları kavramı, sadece uluslararası hukuki bir metin olmanın ötesine geçerek, çocuk, kadın ve mülteciler gibi pek çok farklı alanda ülkelerin yönetim ve eğitim sistemlerini etkileyen bir unsur haline gelmiştir (Doğan, 2001).

### **Araştırmanın Amacı ve Önemi**

Bu araştırma, sınıf öğretmenlerinin çocuk hakları konusundaki görüşlerini belirlemeyi amaçlamaktadır. Çocukların haklarının tanınması ve bu haklara göre hareket edilmesi büyük önem taşır. Çocuklar, gelişimlerini tamamlamamış olmaları ve yetişkinlere bağımlı olmaları nedeniyle olumsuz olaylardan en çok etkilenen kesimdir. Bu nedenle, çocuk haklarının korunması zaruridir. Sınıf öğretmenlerinin çocuk hakları hakkında bilgi sahibi olmaları, bu haklara saygı göstermeleri ve çocukların eğitim alma haklarını savunmaları gerekmektedir. Araştırma, aşağıdaki soruların cevaplarını bulmayı hedeflemektedir:

- 1- Sınıf öğretmenlerinin çocuk hakları konusunda sahip oldukları bilgiler nelerdir?
- 2- Sınıf öğretmenleri, çocuk hakları hakkında daha önce eğitim almış mıdır?
- 3- Sınıf öğretmenlerinin Çocuk Hakları Evrensel Bildirgesi ile ilgili görüşleri nedir?
- 4- Sınıf öğretmenleri, çocuk haklarının geliştirilmesi için neler önermektedir?
- 5- Sınıf öğretmenlerinin Türkiye'deki çocuk haklarının durumu hakkındaki düşünceleri nasıldır?
- 6- Sınıf öğretmenleri, Türkiye'de çocuk haklarının yeterince korunup korunmadığı hakkında ne düşünmektedir?

Bireylere verilen hakların her geçen gün geliştiği ifade edilebilir. Ancak bu gelişim, genellikle yetişkin bireyler için geçerlidir. Çocuklar, haklarını ve hak arama yollarını bilmediklerinden dolayı, büyüklerin bu konuda öncü rol üstlenmesi gerekmektedir. Literatürde çocuk hakları üzerine birçok çalışma bulunmakla birlikte, sınıf öğretmenlerinin çocuk hakları konusundaki görüşlerini detaylandıran bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu çalışmada, nitel veri toplamak amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Bu nedenle, bu çalışmanın literatürdeki boşluğu dolduracağı düşünülmektedir.

## **Yöntem**

Bu araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden biri olan olgu-bilim (fenomenoloji) deseniyle tasarlanmıştır. Olgu-bilim deseni, farkında olduğumuz ancak derinlemesine anlayışa sahip olmadığımız olgulara odaklanır. Yaşadığımız dünyada karşılaştığımız olaylar, deneyimler, algılar, yönelimler, kavramlar ve durumlar gibi olgular, günlük yaşantımızda çeşitli biçimlerde karşımıza çıkar. Ancak, bu tanışıklık, olguları tam olarak anladığımız anlamına gelmez. Bize tamamen yabancı olmayan, fakat tam anlamıyla kavrayamadığımız olguları araştırmayı amaçlayan çalışmalar için olgu-bilim (fenomenoloji) uygun bir araştırma zemini sunar (Yıldırım ve Şimşek, 2008).

## **Çalışma Grubu**

Bu araştırmanın çalışma grubunu, Ankara ilinde görev yapan sınıf öğretmenleri oluşturmaktadır. Araştırma, Eylül ve Ekim 2024 tarihlerinde gerçekleştirilmiştir. Ankara ilinin seçilmesinin nedeni, araştırmacının bu bölgede görev yapması ve öğretmenlere daha kolay ulaşabilmesidir.

## **Veri Toplama Aracı**

Bu araştırmada, veri toplama aracı olarak kullanılan yarı yapılandırılmış görüşme formu, araştırmacılar tarafından geliştirilmiştir. Bu süreçte öncelikle literatür taranmış ve çeşitli sorular oluşturulmuştur. Oluşturulan sorular, alan uzmanlarının görüşüne sunulmuş ve bu görüşler doğrultusunda form son haline getirilmiştir. Nitel araştırmalarda geçerlik ve güvenilirlik yerine inandırıcılığın olması daha uygundur. İnanırlılık kriterleri; inanılabilirlik, güvenilirlik, onaylanabilirlik ve aktarılabirlik olarak dört ana başlık altında toplanmıştır (Başkale, 2016). Uzman görüşünün alınması, veri toplama aracının inandırıcılığını artırarak geçerliğini ve güvenilirliğini sağlamaktadır.

## **Verilerin Analizi**

Araştırmacı tarafından geliştirilen ve çalışmada kullanılan sorulara verilen yanıtlar tek tek incelenmiştir. Bu soruların, 10 sınıf öğretmenin çocuk hakları konusundaki görüşlerini ortaya koymakta yeterli olduğu belirlenmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme formundan elde edilen veriler analiz edilmiş ve öğretmenlerin çocuk hakları hakkındaki düşünceleri ortaya konulmaya çalışılmıştır. Her soru için okul öncesi öğretmenlerinin belirttiği görüşler yazılmıştır ve her bir öğretmen katılımcı olarak (Ö) şeklinde kodlanmıştır. Her öğretmen her soruya yanıt vermediği için, yanıt vermeyenler sisteme dahil edilmemiştir. Öğretmenlerden gelen bilgilere müdahale edilmemiş ve orijinal ifadeleri tırnak işareti ve italik olarak yazılmıştır.

## Bulgular

Araştırmaya dahil olan katılımcıların demografik özellikleri Tablo 1’de verilmiştir.

**Tablo 1:** Katılımcıların Demografik Özellikleri

Değişken	Alt Değişken	Frekans
Cinsiyet	Erkek	6
	Kadın	4
Göreviniz	Öğretmen	10
	İdareci	
	1-5	3
	6-10	2
	11-15	2
Kıdem Yılı	16-20	1
	21-25	1
	26+	1
	Eğitim Fakültesi	8
	Fen Edebiyat Fakültesi	2
Okulun Çevresinin Sosyo-Ekonomik Durumu	Düşük	1
	Orta	6
	Yüksek	3
Çocuk Hakları Eğitimi	Evet	
	Hayır	10

Tablo 1’e göre araştırmaya dahil olan katılımcıların 6’sı erkek ve 4’ü kadındır. Katılımcıların tamamı öğretmendir ve kıdem yılı olarak 3’ü 1-5 yıl, 2’si 6-10 yıl, 2’si 11-15 yıl, 1’i 16-20 yıl, 1’i 21-25 yıl, 1’i 26 yıl ve üzeri tecrübeye sahiptir. Katılımcıların 8’i Eğitim Fakültesi, 2’si Fen Edebiyat Fakültesi mezunudur. Katılımcıların görev yaptıkları okulun çevresinin sosyo-ekonomik durumu olarak 1’i düşük, 6’sı orta, 3’ü yüksek düzeye sahiptir. Katılımcıların hiçbiri çocuk hakları üzerine eğitim almamıştır.

Katılımcılara “**Sınıf öğretmeni olarak çocuk hakları konusunda neler bildikleri**” sorulmuştur. Katılımcıların verdiği cevaplar aşağı sıralanmıştır.

(Ö1): Çocuk hakkı ahlaki hukuki tüm çocukların doğuştan yaşama, eğitim, sağlık ve barınma hakkına denir. (Ö3): Tüm dünyadaki ülkelerde yetişkinler ve hükümetler çocuk haklarını korumakla yükümlüdür. Çocuğun yaşama hakkı, vatandaşlık, eğitim hakkı gibi çok kapsamlı hakları mevcuttur. (Ö4): Çocuk hakkı ahlaki hukuki tüm çocukların doğuştan yaşama, eğitim, sağlık ve barınma hakkına denir. (Ö8): Çocuk hakları, tüm dünyada çocukların sahip olduğu hakları tanımlayan ve çocukların sahip olduğu hakların korunması olarak tanımlanabilir. (Ö9): Eğitim, iyi yaşam koşulları, fizyolojik ihtiyaçlarının karşılanması ve en önemlisi güvende olmasıdır. Her çocuğun bunlara hakkı vardır. (Ö10): Çocukların bakımı ve korunmasını içine alan geniş kapsamlı bir kavramdır.

**Tablo 2:** Katılımcıların Çocuk Hakları Konusunda Sahip Oldukları Bilgilere İlişkin Bulgular

Tema	Alt Temalar
Yaşama Hakkı ve Güvenlik	1. Yaşama Hakkı   2. Gelişme Hakkı   3. Güvenlik ve Korunma   4. Vatandaşlık Hakkı
Eğitim ve Sağlık	1. Eğitim Hakkı   2. Sağlık Hakkı   3. Psikolojik ve Fiziksel Sağlık   4. Beslenme Hakkı
Sosyal ve Hukuki Koruma	1. Barınma Hakkı   2. Cinsel ve Psikolojik Sömürüye Karşı Koruma   3. Yetişkinlerin ve Hükümetlerin Koruma Yükümlülüğü   4. Sosyal Haklar

Tablo 2’ye göre, çocuk hakları, çocukların doğuştan sahip oldukları yaşama, güvenlik, eğitim ve sağlık gibi temel hakları içerir. Bu hakların korunması, çocukların sağlıklı ve güvenli bir ortamda büyümelerini sağlar. Yetişkinler ve hükümetler, çocukların bu haklarının ihlal edilmemesi ve korunması için sorumluluk taşırlar. Çocukların istismardan korunması ve sosyal haklarına erişimi, onların gelecekteki bireyler olarak gelişimlerini destekler. Çocuk haklarının uygulanması, toplumların daha adil ve eşitlikçi bir yapıya sahip olmasına katkı sağlar.

Katılımcılara “**Çocuk Hakları Evrensel Bildirgesi konusunda neler düşündükleri**” sorulmuştur. Katılımcıların verdiği cevaplar aşağı sıralanmıştır.

“(Ö4): Çocukların haklarına ve özgürlüklerine saygı gösterilen bir bildirme olduğu için olumlu bir gelişme olduğunu düşünüyorum. (Ö5): Çocuk haklarını dünyaya duyuran ve bunu koruma altına alınan tüm ülkelere bir çağrı niteliğinde olan sözleşmedir. (Ö6): Çocuk haklarını dünyaya duyuran çok önemli bir sözleşmedir. (Ö7): Çocuk hakları önem verilmesi ve herkes tarafından korunması gereken bir kavramdır. Çocukların sahip olduğu hakları genişletmesi ve var olan haklarını sürdürebilmesi açısından bunun bildirgeyle koruma altına alınması son derece önemlidir. (Ö10): Çocukların korunması için evrensel standartları belirleyen sözleşme, çocukların durumlarını iyileştirmeyi hedef alan programlar için bir hukuki çerçeve oluşturmaktadır.

**Tablo 3:** Katılımcıların Çocuk Hakları Evrensel Bildirgesi Hakkında Düşündüklerine İlişkin Bulgular

Ana Tema	Alt Temalar
Temel Haklar	1. Yaşama Hakkı   2. Gelişme Hakkı   3. Ayrımcılık Gözetmeme Hakkı
Ek Sorumluluklar	1. Yetişkinlerin Sorumluluğu   2. Hükümetlerin Sorumluluğu
Çocuğun Yüksek Yararı ve Katılımı	1. Çocuğun Yüksek Yararı   2. Çocuk Katılımı
Koruma ve Saygı	1. Haklara Saygı   2. Özgürlüklere Saygı   3. Evrensel Standartlar   4. Hukuki Çerçeve

Tablo 3'e göre Çocuk Haklarına Dair Sözleşme, çocukların yaşama, gelişme, ayrımcılık görmeme gibi temel haklarını güvence altına alan önemli bir belgedir. Yetişkinler ve hükümetler, çocukların tüm haklarına erişimini sağlamak konusunda ek sorumluluk taşır. Çocuğun yüksek yararını gözetmek ve çocuk katılımını teşvik etmek, sözleşmenin ana hedeflerindedir. Sözleşme, çocukların haklarına ve özgürlüklerine saygı gösterilmesini ve korunmasını amaçlar. Evrensel standartlar belirleyerek çocukların durumlarını iyileştirmeyi hedefleyen hukuki bir çerçeve sunar.

Katılımcılara “**Çocuk haklarının geliştirilmesi konusunda neler düşündükleri**” sorulmuştur. Katılımcıların verdiği cevaplar aşağı sıralanmıştır.

(Ö1): Çocuk haklarını geliştirmek için insanlar bilinçlendirilmeli, çocuklara eğitim verilmeli, her çocuğa eşit şartlar sağlanması için yardım kampanyaları başlatılmalıdır. (Ö3): Çocuk haklarını geliştirmek için insanlar bilinçlendirilmeli, çocuklara eğitim verilmeli, her çocuğa eşit şartlar sağlanması için yardım kampanyaları başlatılmalıdır. (Ö4): Çocuk haklarını geliştirmek için insanlar bilinçlendirilmeli, çocuklara eğitim verilmeli, her çocuğa eşit şartlar sağlanması için yardım kampanyaları başlatılmalıdır. (Ö5): Çocuğu güçlü ve bilinçli yetiştirmeliyiz. Daha sonra ailesi ve öğretmenleri olarak gereken desteği sağlamalıyız. (Ö6): Çocuğu bireysel olarak güçlü ve bilinçli yetiştirmeliyiz. Bu konuda başta ailesi olmak üzere öğretmenleri ve yakın çevresine önemli roller düşmektedir. (Ö7): Eğitim kurumlarından başlayarak vatandaş bilinci oluşturulmalıdır. Suçlulara verilen cezalar yeterli mi, bunlar ne kadar engelleyici oluyor tartışılmalı ve gereken düzenlemeler yapılmalıdır. (Ö9): En başta çocuklar küçük yaştan itibaren mahremiyet konusunda bilinçlendirilmelidir. Çocuk kendi haklarını bilerek yetiştirilmeli ve buna göre yaşaması sağlanmalıdır. (Ö10):

Günümüzün en önemli iletişim aracı sosyal medya bu konuda önemli yeredir  
Oradaki paylaşımlar denetlenmeli, halkın yararına kullanılmalıdır.

**Tablo 4:** Katılımcıların Çocuk Haklarının Geliştirilmesi Hakkında Düşündüklerine İlişkin Bulgular

Ana Tema	Alt Temalar
Bilinçlendirme ve Eğitim	1. Bilinçlendirme Kampanyaları   2. Eğitim Olanaklarının Artırılması   3. Mahremiyet Eğitimi
Eşit Şartlar ve Destek	1. Eşit Şartların Sağlanması   2. Yardım Kampanyaları   3. Aile ve Öğretmen Desteği
Çocuk Katılımı ve Karar Alma	1. Çocuk Katılımının Teşvik Edilmesi   2. Çocukların Fikirlerine Saygı Gösterilmesi
Vatandaş Bilinci ve Hukuki Düzenlemeler	1. Vatandaş Bilinci Oluşturulması   2. Suçlulara Yeterli Cezaların Verilmesi ve Tartışılması   3. Sosyal Medya Denetimi
Bireysel Güçlendirme ve Hak Bilinci	1. Çocukların Güçlendirilmesi   2. Çocukların Haklarını Bilmesi ve Yaşamaları

Tablo 4'e göre, çocuk haklarını geliştirmek için toplumda bilinçlendirme ve eğitim şarttır. Her çocuğa eşit şartlar sağlanması ve desteklenmesi, onların yaşam kalitesini artıracaktır. Çocukların, hayatlarıyla ilgili kararlarda fikirlerinin dinlenmesi ve ciddiye alınması büyük önem taşır. Hükümetler, yetişkinler ve çocukların, bu hakları korumak ve geliştirmek için işbirliği yapması gerekmektedir. Çocuklara vatandaş bilinci kazandırmak ve hukuki düzenlemelerle haklarını güvence altına almak elzemdir. Bu adımlar, çocukların güçlü, bilinçli ve haklarının farkında bireyler olarak yetişmesini sağlar.

Katılımcılara “**Çocuk haklarının Türkiye’de durumu hakkında neler düşündükleri**” sorulmuştur. Katılımcıların verdiği cevaplar aşağı sıralanmıştır.

“(Ö1): Türkiye bu konuda daha çok destek sağlamalı ve konuyu daha uluslararası boyuta taşımalıdır. (Ö2): Yasalarla ve kurumlar arası işbirliğine dayanan sözleşmelerle koruma altına alınmaktadır. (Ö5): Maalesef çocuk hakları ülkemizde sınırsızca ihlal edilmekte gereken destek sağlanamamaktadır. (Ö7): Kanunen her ne kadar güvence altına alınmış olsa da bunun gerçek hayatta bir karşılığı olduğunu düşünmüyorum. Çünkü çocuklar birçok bakımdan ihmal ve istismar edilmektedir. (Ö9): Eğitim, sağlık sosyal hayat gibi konularda geniş imkanlar verilmektedir. (Ö10): Olumsuz olduğunu düşünüyorum.”



**Tablo 5:** Katılımcıların Çocuk Haklarının Türkiye’deki Durumu Hakkında Düşündüklerine İlişkin Bulgular

Ana Tema	Alt Temalar
Ulusal ve Uluslararası Destek	1. Türkiye'nin Daha Fazla Destek Sağlaması   2. Konunun Uluslararası Boyuta Taşınması
Yasal ve Kurumsal Çerçeve	1. Yasalarla Koruma   2. Kurumlar Arası İşbirliği   3. İhlaller ve Yeterli Desteğin Sağlanamaması
Gerçek Hayatta Uygulama	1. Güvence Altına Alınma Durumu   2. İhmal ve İstismar   3. Eğitim, Sağlık ve Sosyal İmkanlar   4. Olumsuz Görüşler

Tablo 5’e göre, Türkiye'nin çocuk hakları konusundaki desteği uluslararası boyuta taşınmalıdır. Yasalar ve kurumlar arası işbirliğiyle koruma sağlanmasına rağmen, uygulamada eksiklikler ve ihlaller devam etmektedir. Eğitim, sağlık ve sosyal alanlarda imkanlar genişletilse de, çocuklar hala ihmal ve istismara maruz kalmaktadır. Çocuk haklarının güvence altına alınmasında daha etkili adımlar atılmalıdır.

Katılımcılara “**Türkiye’deki çocukların “çocuk haklarının” yeterince korunup korunmadığı hakkında neler düşündükleri**” sorulmuştur. Katılımcıların verdiği cevaplar aşağı sıralanmıştır.

“(Ö2): Yeterince korunmadığını çıkan çocuk ihmal ve istismar haberlerinden anlayabiliyoruz. (Ö3): Tüm çocukların hakları olmasına rağmen, bazen onların bu hakları anlaması ve kullanmasının önünde büyük engeller bulunuyor. Örneğin, tüm çocukların her türlü şiddete karşı korunma hakkı vardır. Ancak her gün pek çok çocuk evde, okulda veya buldukları topluluklarda şiddete tanıklık ediyor veya şiddet görüyor. (Ö4): Çocuk hakları imkanlar ölçüsünde korunuyor ve sürdürülüyor. (Ö5): Çıkan haberlere baktığımız zaman ne yazık ki çocuk yaşta evlilikten tutun da çocuk işçiliğine kadar birçok korkunç olay ülkemizde gündeme gelmektedir. Geleceğe karşı umutsuz olmamak elde değil. (Ö6): Kanunen her ne kadar korunuyor gibi görünse de fiilen bunun gerçek olmadığını görebiliyoruz. (Ö7): Çocuk hakları en başta çocuğun kendi ailesi tarafından eğitim, sağlık, bedensel ihtiyaçlar ve daha birçok konuda yeterince korunamıyor veya sürdürülemiyor. Ülkemizin birçok yerinde çocuk yaşta evlilik ve çocuk işçiliği ne yazık ki devam etmektedir. (Ö9): Çocuk hakları kanunlarla korunmaktadır. Gerekli yaptırımlar yapılmaktadır. (Ö10): Yeterince korunamıyor. Çocuklar ihmal ve istismara uğruyor ve bu herkes tarafından biliniyor.”

**Tablo 6:** Katılımcıların Türkiye’deki Çocukların “Çocuk Haklarının” Yeterinde Korunup Korunmadığı Hakkında Düşündüklerine İlişkin Bulgular

Ana Tema	Alt Temalar
Çocuk Haklarının Korunması	1. Yeterince Korunmama Durumu   2. Çocuk İstismarı ve İhmali   3. Çocuk Yaşta Evlilik ve İşçilik
Fırsat Eşitsizliği ve Engeller	1. Haklara Erişim Engelleri   2. Şiddete Karşı Korunma
Yasal Çerçeve ve Uygulama	1. Yasal Koruma ve Gerçeklik   2. Kanunların Uygulanması ve Yaptırımlar

Tablo 6’ya göre, çocuk hakları, Türkiye’de yeterince korunamamakta ve çocuklar ihmal ile istismara maruz kalmaktadır. Yasalarla güvence altına alınmış olmasına rağmen, uygulamada ciddi eksiklikler bulunmaktadır. Eğitim, sağlık ve diğer temel ihtiyaçlar konusunda çocuklara eşit imkanlar sunulması gerekmektedir. Çocuk yaşta evlilik ve çocuk işçiliği gibi sorunlar hala devam etmekte ve büyük endişe kaynağı olmaktadır. Daha etkili yasal düzenlemeler ve toplum bilinciyle bu sorunların üstesinden gelinmesi gerekiyor.

Katılımcılara “**Çocuk haklarının korunmasına yönelik Türkiye’de hangi kurumların görevli olduğunu hakkında neler düşündükleri**” sorulmuştur. Katılımcıların verdiği cevaplar aşağı sıralanmıştır.

(Ö1): UNİCEF, AÇEV gibi kurumlar görev almaktadır. (Ö2): MEB, sağlık bakanlığı, TEGV gibi kurumlar görev almaktadır. (Ö3): MEB, sağlık bakanlığı, TEGV, emniyet teşkilatı gibi kurumlar görev almaktadır. (Ö5): Aile ve sosyal politikalar bakanlığı, emniyet teşkilatı gibi kurumlar bu konuda görevlidir. (Ö6): Aile ve sosyal politikalar bakanlığına bağlı sosyal hizmetler kurumu bu konuda en büyük görevi yürütmekte buna yönelik çalışmalarını gerçekleştirmektedir. (Ö7): Çocuk esirgeme kurumu, emniyet teşkilatının kurmuş olduğu görevli birimler bu konuda gerekli çalışmaları yapmaktadır. (Ö8): Çocuk haklarının ihlali, yalnızca gelişmemiş ülkelerde değil, gelişmekte olan ya da gelişmiş ülkelerde de görülebilmektedir. Çocuk istismarı ya da çocukların kötü şartlarda işçi olarak çalıştırılması, ne yazık ki dünyanın her yerinde rastlanabilen bir durumdur. Bunun için Çocuk Hakları Platformları, UNICEF, Uluslararası Af Örgütü gibi toplum kuruluşları çalışmalar yapmakta ve dünyanın her yerinde çocuk haklarını savunmaktadır. (Ö10): Başta MEB olmak üzere diğer bakanlıklarda bu konuda önemli görevler üstlenmiştir.

**Tablo 7:** Katılımcıların Çocuk Haklarının Korunmasına Yönelik Türkiye’de Hangi Kurumların Görevli Olduğu Hakkında Düşündüklerine İlişkin Bulgular

Ana Tema	Alt Temalar
Kurumsal Destek ve İşbirliği	1. UNICEF ve AÇEV   2. MEB ve Sağlık Bakanlığı   3. TEGV ve Emniyet Teşkilatı
Aile ve Sosyal Koruma	1. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı   2. Sosyal Hizmetler Kurumu   3. Çocuk Esirgeme Kurumu
Uluslararası ve Toplumsal Çalışmalar	1. Çocuk Hakları Platformları   2. Uluslararası Af Örgütü   3. Çocuk Haklarının Korunması

Tablo 7’ye göre, çocuk haklarının korunması için UNICEF, AÇEV, MEB ve Sağlık Bakanlığı gibi kurumlar önemli roller üstlenmektedir. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ile Sosyal Hizmetler Kurumu, çocukların aile içi korunmasında büyük önem taşır. Çocuk Hakları Platformları ve Uluslararası Af Örgütü gibi kuruluşlar, çocuk haklarının savunulmasında uluslararası düzeyde çalışmalar yürütmektedir. Tüm bu işbirlikleri, çocukların haklarının korunması ve geliştirilmesi için gereklidir.

Katılımcılara “**Çocuk haklarının devlet tarafından koruma altına alınması hakkında neler düşündükleri**” sorulmuştur. Katılımcıların verdiği cevaplar aşağı sıralanmıştır.

*“(Ö1): Devletin gücünü çocuklara yönelik kullanması ülkenin gelişmişlik düzeyini etkiler. (Ö2): Çocuklar bakıma muhtaç ve korunmasız olduklarından devletin gücüne gereksinimleri vardır. (Ö5): Devletin gücünü çocuklara yönelik kullanması devlet olmanın bir gereğidir. Çocukları öldürülen tacize uğrayan ülkeler kaybetmeye mahkûmdur. (Ö7): Devletin maddi ve manevi tüm gücünü çocuk hakları için sonuna kadar kullanabiliyor olması gerekmektedir. (Ö8): Çocuk haklarını korumak ve bunu sürdürmek devletin en önemli görevlerinden biridir. Refah bir ülke için bu elzemdır. (Ö10): Devlet bu durumda gereken özeni göstermezse, gerekli yaptırımı uygulamazsa daha birçok çocuk normal yaşam koşullarında hayatına devam edemeyecektir.*

**Tablo 8:** Katılımcıların Çocuk Haklarının Devlet Tarafından Koruma Altına Alınması Hakkında Neler Hakkında Düşündüklerine İlişkin Bulgular

Ana Tema	Alt Temalar
Devletin Gücü ve Rolü	1. Gelişmişlik Düzeyine Etkisi   2. Devletin Gereksinimleri   3. Devlet Olmanın Gereği
Çocuk Haklarının Korunması	1. Çocukların Bakım ve Korunması   2. Devletin Gücüyle Koruma   3. Yaptırımlar ve Özen
Toplumsal Refah ve Gelişim	1. Refah Ülke Gereksinimi   2. Çocuk Haklarının Sürdürülmesi

Tablo 8'e göre, devletin gücünü çocuk haklarına yönelik kullanması, ülkenin gelişmişlik düzeyini belirler ve refahını artırır. Çocukların bakım ve korunması, devletin en temel görevlerinden biri olup, ihmal ve istismar gibi durumların önlenmesi için gerekli özeni göstermelidir. Devlet, çocuk haklarının korunması için maddi ve manevi tüm kaynaklarını seferber etmeli, bu alanda gerekli yaptırımları uygulamalıdır. Çocuk haklarının korunması, sadece çocukların değil, toplumun genel refahı için de elzemdir.

Katılımcılara “**Türkiye’de çocuk haklarının kısıtlı/ yarı kısıtlı / tam olarak kullanıldığı hakkında neler düşündükleri**” sorulmuştur. Katılımcıların verdiği cevaplar aşağı sıralanmıştır.

“(Ö1): Kısıtlı olarak kullanıldığını söyleyebiliriz. Çünkü hala yapabileceğimiz ve geliştireceğimiz çok şey var. (Ö5): Son derece kısıtlıdır. Çocukların en başta yaşam hakkı bile ellerinden alınmaktadır. (Ö6): Son derece kısıtlıdır. Çocuklar her anlamda ihmal ve istismar edilmektedir. (Ö7): Çocuk hakları bana göre yarı kısıtlı kullanılmaktadır. Çünkü her ne kadar kağıt üstünde çocuk hakları kullanılıyor ve sağlanıyorsa da fiilen bunun gerçekleşmediğine birçok kez şahit oluyoruz. (Ö8): Yarı kısıtlı olarak kullanıldığını söyleyebiliriz. Çünkü hala yapabileceğimiz ve geliştireceğimiz çok şey var. (Ö9): Çocuk hakları ülkemizde tam olarak kullanılmaktadır. Çocuğa eğitim ve sağlık hakkı imkanlar ölçüsünde verilmektedir. (Ö10): Çocuk hakları kısıtlı olarak kullanılmaktadır. Okula gidemeyen, psikolojik şiddete uğrayan veya hasta olan bakıma muhtaç onlarca çocuk vardır.”

**Tablo 9:** Katılımcıların Türkiye’de Çocuk Haklarının Kısıtlı/ Yarı Kısıtlı / Tam Olarak Kullanıldığı Hakkında Neler Düşündüklerine İlişkin Bulgular

Ana Tema	Alt Temalar
Çocuk Haklarının Kısıtlı Kullanımı	1. Kısıtlı Kullanım   2. Yaşam Hakkının İhlali   3. İhmal ve İstismar
Yarı Kısıtlı Kullanım	1. Yasal Hakların Uygulanmaması   2. Geliştirme Gereksinimi
Tam Kullanım	1. Eğitim ve Sağlık Haklarının Sağlanması
Genel Eleştiriler	1. Psikolojik Şiddet ve Bakım Eksikliği   2. Eğitim ve Sağlık İmkanlarının Eşitsiz Dağılımı

Tablo 9’a göre, çocuk hakları Türkiye’de kısıtlı olarak uygulanmakta ve çocuklar ihmal ile istismara maruz kalmaktadır. Yasalarla güvence altına alınmış olmasına rağmen, uygulamada ciddi eksiklikler bulunmaktadır. Eğitim ve sağlık gibi temel haklar sağlanmakla birlikte, çocukların yaşam hakkı ve korunma gibi alanlarda yetersizlikler görülmektedir. Çocuk haklarının tam anlamıyla hayata geçirilmesi için mevcut düzenlemelerin gözden geçirilmesi ve geliştirilmesi gerekmektedir. Devletin ve toplumun çocuk haklarını korumada daha etkin rol oynaması elzemdir.

### Sonuçlar, Tartışma ve Öneriler

Çocuk hakları, çocukların doğuştan sahip oldukları yaşama, güvenlik, eğitim ve sağlık gibi temel hakları içerir. Yetişkinler ve hükümetler, çocukların bu haklarının ihlal edilmemesi ve korunması için sorumluluk taşırlar. Çocukların istismardan korunması ve sosyal haklarına erişimi, onların sağlıklı bireyler olarak gelişimlerini destekler. Bu hakların uygulanması, toplumların daha adil ve eşitlikçi bir yapıya sahip olmasına katkı sağlar. Bülbül vd. (2011) tarafından yapılan çalışmada çocuk hakları sorunu, bugünün dünyasında var olan egemenlik ilişkilerinin yarattığı uygarlıktan kaynaklanan bir sorun olduğu, sorunun sadece ekonomik merkezli olmadığı, çeşitli sosyal ve kültürel alanları da kapsamı nedeniyle çok yönlü, disiplinler arası bütüncül bir bakış açısına ihtiyaç olduğu belirtilmiştir (Bülbül ve ark. 2011).

Türkiye’de çocuk hakları yasalarla güvence altına alınmış olsa da uygulamada ciddi eksiklikler bulunmaktadır. Eğitim ve sağlık gibi temel haklar sağlanmasına rağmen, çocukların yaşam hakkı ve korunma alanlarında yetersizlikler devam etmektedir. Çocuk haklarının tam anlamıyla hayata geçirilmesi için mevcut düzenlemelerin gözden geçirilmesi ve devletin ve toplumun daha etkin rol oynaması gerekmektedir. Kop ve Tuncel (2013) tarafından yapılan çalışmanın sonucunda Türk toplumunda çocuk gerçeğini Çocuk Hakları Sözleşmesi ile öngörülen bazı hedeflerin gerisinde olduğunu ifade etmişlerdir.

Devletin çocuk haklarına yönelik gücünü kullanması, ülkenin gelişmişlik düzeyini ve refahını artırır. Çocukların bakım ve korunması, ihmal ve istismarın önlenmesi için devletin temel görevidir. Devlet, çocuk haklarının korunması için tüm kaynaklarını seferber etmeli ve gerekli yaptırımları uygulamalıdır. Çocuk haklarının korunması, toplumun genel refahı için de elzemdir. Arslan Kılıçoğlu ve Güneş (2023) tarafından yapılan çalışmanın sonucunda çocuk refahı, bir toplumun sağlığı, sürdürülebilir kalkınması ve geleceği için hayati bir unsur olduğu, bu nedenle, çocukların iyi olma hali, gönüllülük hizmeti, çocuk ve savunuculuk ve çocuk katılımı gibi konulara odaklanmanın önemli olduğu belirtilmiştir.

Türkiye'de çocuk haklarının korunması için yasalar ve kurumlar arası işbirliği mevcut olsa da, uygulamada eksiklikler devam etmektedir. Eğitim, sağlık ve sosyal alanlarda imkanlar genişletilmiştir, ancak çocuklar hala ihmal ve istismara maruz kalmaktadır. Bu hakların uluslararası boyutta desteklenmesi gerekmektedir. Çocuk haklarının güvence altına alınması için daha etkili adımlar atılmalıdır. Serin (2019) tarafından yapılan çalışmanın sonucunda çocukların kişisel haklarının korunup, kollanmasıyla ilgili farkındalığın kazandırılmasında okul yöneticilerine ve öğretmenlere önemli görevler düştüğü belirtilmiştir.

## **Öneriler**

Çocuk haklarının korunması için yetişkinler ve hükümetler, çocukların temel haklarını güvence altına alacak politikalar geliştirmelidir. Çocukların istismardan korunması için eğitim ve farkındalık kampanyaları düzenlenmelidir. Çocukların sosyal haklarına erişimini sağlamak için devlet ve sivil toplum kuruluşları işbirliği yapmalıdır. Çocuk haklarının korunması, toplumların adil ve eşitlikçi bir yapıya sahip olmasına katkı sağladığı için öncelikli hedef olmalıdır.

Türkiye'de çocuk haklarının korunması için mevcut yasal düzenlemeler gözden geçirilmeli ve eksiklikler giderilmelidir. Çocukların yaşam hakkı ve korunma alanlarında daha etkin önlemler alınmalıdır. Devlet ve toplum, çocuk haklarının tam anlamıyla hayata geçirilmesi için daha fazla çaba göstermelidir.

Çocuk haklarının korunması için devlet, tüm kaynaklarını seferber etmeli ve gerekli yaptırımları uygulamalıdır. Çocukların bakım ve korunması konusunda ihmal ve istismarın önlenmesi için daha etkin politikalar geliştirilmelidir. Çocuk haklarının tam anlamıyla hayata geçirilmesi, toplumun genel refahı için bir öncelik olarak ele alınmalıdır.

Çocuk haklarının güvence altına alınması için uygulamadaki eksiklikler giderilmelidir. Yasalar ve kurumlar arası işbirliği, daha etkin hale getirilmelidir. Eğitim, sağlık ve sosyal alanlardaki imkanlar artırılarak çocukların ihmal ve istismardan korunması sağlanmalıdır. Türkiye'nin çocuk hakları konusundaki desteği, uluslararası boyutta güçlendirilmelidir.

### **Kaynakça**

- Arslan Kılıçoğlu, E. ve Güneş, E. (2023). Çocuk refahı. *Disiplinlerarası Çocuk Hakları Araştırmaları Dergisi*, 3(6), 115-128.
- Başkale, H. (2016). Nitel araştırmalarda geçerlik, güvenilirlik ve örneklem büyüklüğünün belirlenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*. 9(1), 23-28.
- Bülbül, S. F., Değirmencioglu, U., Eğribel, E. (2011). *I. Türkiye çocuk hakları stratejisi ve uygulama planı 2012-2016*. Çocuk Vakfı Yayınları.
- Doğan, İ. (2001). *Vatandaşlık demokrasi ve insan hakları*. Pegem.
- Erbay, E. (2013). *Çocuk hakları*. Yeni İnsan yayınevi.
- Fazlıoğlu, Z. (2007). *Çocuk hakları sözleşmesinde yer alan “çocuk hakları” konusunda öğretmenlerin ve yöneticilerin bilinç düzeyleri* (Yüksek Lisans Tezi). Yeditepe Üniversitesi.
- Kızılırmak, K. (2015). *Ankara il merkezinde yaşayan 61-72 aylar arasında çocuğu olan annelerin, çocuk hakları ve anne olmaya ilişkin bilgi düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi.
- Kop, Y. ve Tuncel, G. (2013). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin çocuk haklarını algılamaları. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 6(1), 106-124.
- Serin, H. (2019). Sosyal medyada çocuk hakları ihlalleri: Ebeveynler ve öğretmenler farkında mı? *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20, 1005-1031.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.
- Yurtsever, M. (2009). *Ebeveyn çocuk hakları tutum ölçeğinin geliştirilmesi ve anne babaların çocuk haklarına yönelik tutumlarının farklı değişkenler açısından incelenmesi* (Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi.